

Άνοιξε τα μάτια, όπως κάθε πρωί, στις έξι ακριβώς.

Ανασηκώθηκε, έγειρε στο πλάι, με κίνδυνο να πέσει από το κρεβάτι, ψαχούλεψε με το αριστερό χέρι πάνω στο κομοδίνο, βρήκε το ρολόι του. Το έπιασε, τεντώθηκε κι άλλο, άναψε με το άλλο χέρι το φως, κοίταξε το ρολόι και βεβαιώθηκε πως ήταν έξι η ώρα.

Δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικά. Έπειτα από σαράντα και παραπάνω χρόνια, το σώμα του είχε συνηθίσει και είχε ρυθμίσει σ' αυτό το ωράριο ένα ιδιαίτερο εσωτερικό ξυπνητήρι, που δεν έκανε ποτέ λάθος. Έτσι, ακόμα κι αν το προηγούμενο βράδυ ξάπλωνε με σκοπό να ξυπνήσει μία ώρα αργότερα από το συνηθισμένο, το βιολογικό ξυπνητήρι χτυπούσε πάντα στις έξι ακριβώς. Δεν υπήρχε τρόπος να του αλλάξει το ωράριο.

Ήταν πολλά πια αυτά που έκανε κάθε πρωί το σώμα του, ας πούμε, αυτόματα. Για ποιο λόγο, για παράδειγμα, να πρέπει να ψαχουλεύει μέσα στο σκοτάδι ώσπου τα ακροδάχτυλά του να νιώσουν το γυαλί του ρολογιού, να το πιάσει, να ανάψει το φως με το άλλο χέρι και τελικά να δει τι ώρα είναι; Δεν θα ήταν πιο λογικό να χρησιμοποιεί ένα χέρι μόνο για να ανάψει το φως, να πιάσει το ρολόι και να κοιτάξει την ώρα, χωρίς να χρειάζεται να κάνει όλη αυτή τη φασαρία; Θα έκανε και οικονομία δυνάμεων έτσι. Και ρολογιών, αν το σκεφτεί κανείς. Γιατί, μέσα στα σαράντα αυτά χρόνια, τρία ρολόγια είχε σπάσει, ρίχνοντάς τα στο πάτωμα ενώ προσπαθούσε να τα βρει μες στο σκοτάδι.

Πώς, όμως, να ρυθμίσει το εσωτερικό ξυπνητήρι σε διαφορετική ώρα; Εδώ, καμιά φορά, συμβαίνει στα κανονικά ρολόγια, εκείνα που τα τοποθετείς πάνω στο κομοδίνο, έπειτα από σαράντα χρόνια με τους δείκτες καρφωμένους στις έξι, να ξεμπλοκάρουν δύσκολα απ' αυτή τη θέση.

Γιατί, από σήμερα το πρωί, δεν είχε πια ανάγκη να ξυπνάει τέτοια ώρα.

Χθες βγήκε στη σύνταξη.

Αλλά, προφανώς, στο σώμα του δεν είχε φτάσει η επίσημη κοινοποίηση της συνταξιοδότησης, τόσο που πέντε λεπτά αφότου είχε ξυπνήσει, αν και έκανε μια απόπειρα να μείνει λίγο ακόμα ξαπλωμένος, βρέθηκε, ως συνήθως, όρθιος. Από το μπάνιο –κι

εκείνο το πρωί το τσούξιμο ήταν τόσο έντονο που τον έκανε να δακρύσει- πέρασε στην γκαρνταρόμπα, ένα στενόμακρο δωματιάκι που τον ένα τοίχο του καταλάμβανε μια άσπρη εντοιχισμένη ντουλάπα. Ο Τζοβάνι είχε ήδη αφήσει σε δύο κρεμάστρες τα εσώρουχα και το κοστούμι που θα φορούσε. Το προηγούμενο βράδυ δεν του είχε δώσει συγκεκριμένες οδηγίες για τα ρούχα που θα του χρειαζόνταν την επομένη, κι έτσι ο καμαριέρης περιορίστηκε στα συνηθισμένα, σκούρο γκρι κοστούμι, λευκό πουκάμισο, σοβαρή γραβάτα.

Όταν τελείωσε το ντύσιμό του και κοιτάχτηκε στον καθρέφτη, ένιωσε μια μικρή δυσφορία. Αναρωτήθηκε γιατί. Η απάντηση του ήρθε αμέσως: ήταν ντυμένος όπως κάθε μέρα, σαν να έπρεπε να πάει στην τράπεζα.

Όμως, στην τράπεζα δεν χρειαζόταν πια να πάει.

Από την άλλη, δεν είχε καμία όρεξη να ανοίξει πάλι την ντουλάπα και να διαλέξει άλλα ρούχα. Ούτως ή άλλως, θα ήταν αρκετά δύσκολη υπόθεση. Είχε χρόνια να την ανοίξει ο ίδιος, για την ακρίβεια από τότε που αποφάσισαν με την Αντέλε να μοιράσουν το διαμέρισμα στα δύο. Έτσι, δεν ήξερε πώς είχε τακτοποιήσει ο καμαριέρης τα ρούχα του μέσα στην ντουλάπα. Κοιτάχτηκε πάλι στον καθρέφτη και αυτή τη φορά του φάνηκε πως ήταν εντελώς γελοίος. Ήταν ντυμένος σαν να πήγαινε σε διοικητικό συμβούλιο ενώ το μόνο που θα του έμενε

από τώρα και στο εξής να διοικεί και να διαχειρίζεται ήταν ο απέραντος χρόνος που θα είχε στη διάθεσή του για να μην κάνει τίποτε απολύτως.

Όχι, έπρεπε οπωσδήποτε να αλλάξει.

Η εντοιχισμένη ντουλάπα είχε δύο χώρους, έναν επάνω και έναν κάτω, καθένας με έξι χωρίσματα. Άνοιξε το πρώτο δεξιά και το ξανάκλεισε αμέσως, γιατί είχε μόνο καλοκαιρινά. Το ίδιο και το δεύτερο. Το τρίτο πάλι ήταν γεμάτο ρούχα για την ενδιαμέση εποχή. Κανένας σχεδόν δεν τα φορούσε πια, αφού οι ενδιαμέσες εποχές είχαν εξαφανιστεί προ πολλού, από τον καύσωνα ο καιρός περνούσε απότομα στο ψύχος και το αντίστροφο.

Είχε καταλάβει επιτέλους το σκεπτικό της τακτοποίησης. Τα χειμωνιάτικα βρίσκονταν στα υπόλοιπα τρία χωρίσματα ξεκινώντας από τα αριστερά. Αλλά, τώρα πια, η όρεξη να ψάξει του είχε φύγει οριστικά.

Ας ήταν γελοίος, δεν πείραζε. Σε ποιον θα έδινε λογαριασμό; Εξάλλου δεν είχε την παραμικρή πρόθεση να βγει από το σπίτι και δεν περίμενε καμία επίσκεψη. Ωστόσο, ένα πράγμα που μπορούσε να κάνει, κάτι εντελώς διαφορετικό, που θα έσπαγε τη συνήθεια σαράντα ετών, ήταν να βγάλει τη γραβάτα. Έφερε το χέρι στο ύψος του λαιμού και άρχισε να την πασπατεύει με τα δάχτυλα, με αποτέλεσμα να σφίξει περισσότερο τον κόμπο, τόσο που παραλίγο να πνιγεί. Προσπάθησε να τον χαλαρώσει, μα

δεν τα κατάφερε. Ήταν λες και τα δάχτυλά του είχαν κληθεί να εκτελέσουν μια κίνηση αφύσικη, και αρνιόνταν. Μα ήταν δυνατόν; Τόσα βράδια, όταν γδυνόταν, ποτέ δεν του είχε συμβεί.

Αυτό γινόταν τα βράδια. Όχι στις εφτά το πρωί. Τα δάχτυλά του, το πρωί, ήταν συνηθισμένα να δένουν τον κόμπο, όχι να τον λύνουν. Θα μπορούσε αυτή να είναι η εξήγηση. Ήταν επίσης σημάδι ότι θα χρειαζόταν χρόνο και προσπάθεια για να συνηθίσει το σώμα του σε άλλους, καινούργιους ρυθμούς. Ο κόμπος αντιστάθηκε στην τελευταία του προσπάθεια. Δυσκολευόταν να πάρει ανάσα. Έτρεξε στο μπάνιο, πήρε το ψαλιδάκι για τα νύχια, τον έκοψε και πέταξε τα δύο κομμάτια της γραβάτας στο καλάθι για τα άπλυτα.

Άκουσε ένα χτύπημα στην πόρτα τόσο διακριτικό που μόλις το αντιλήφθηκε.

«Ναι;»

«Όλα καλά, κύριε;» ρώτησε δειλά ο Τζοβάνι.

«Ναι».

«Σας έφτιαξα φρέσκο καφέ, κύριε».

Φρέσκο καφέ. Είχε αργήσει πολύ στην γκαρνταρόμπα και είχε παραβιάσει το αυστηρό ωράριο των πρωινών συνηθειών του.

Ο Τζοβάνι, πηγαίνοντας στο γραφείο του για να μαζέψει τον δίσκο, είχε βρει το φλιτζάνι ακόμα γεμάτο και έσπευσε να του ετοιμάσει φρέσκο καφέ, γιατί ο ξαναζεσταμένος τού έφερνε καούρα στο

στομάχι. Και τόλμησε να του απευθύνει τον λόγο γιατί φοβήθηκε μήπως είναι άρρωστος.

Ο καμαριέρης είχε λάβει οδηγίες από την πρώτη μέρα που έπιασε δουλειά στο σπίτι: ποτέ δεν έπρεπε να εμφανιστεί μπροστά στον κύριο, ή να του μιλήσει, πριν εκείνος πει τον καφέ του.

Αυτή την ιδιοτροπία απέκτησε όταν άρχισε να εργάζεται στην τράπεζα.

Τη στιγμή που ξυπνούσε, όλο του το είναι γινόταν μια μονάδα (όπως ο ίδιος είχε χαρακτηρίσει αυτή την ιδιαίτερη κατάσταση ανακαλώντας σχολικές μνήμες) περικλειστη μέσα στον ίδιο της τον εαυτό, ανίκανη να ανοίξει ακόμα και μια μικροσκοπική χαραμάδα προς τα έξω χωρίς να νιώσει μια οδυνηρή αίσθηση πληγής. Μια φωνή, μια κίνηση, ένα πρόσωπο τον πλήγωναν. Ο εγκέφαλός του, προστατευμένος μέσα στο κουκούλι του, μπορούσε να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στα προβλήματα που θα είχε να αντιμετωπίσει μέσα στην ημέρα. Έτσι, φτάνοντας στο γραφείο, μέσα στο κεφάλι του ήταν σαφής και καθορισμένη η κάθε κίνηση που έπρεπε να κάνει, η κάθε απόφαση που έπρεπε να πάρει.

Μόλις, όμως, έπινε τον καφέ του, αισθανόταν πρόθυμος να καλοδεχτεί τον κόσμο όλο.

Όσο κοιμόταν ακόμα με την Αντέλε, όταν άνοιγε τα μάτια δεν γύριζε καν να την κοιτάξει, πεπεισμένος

ότι, βλέποντας και μόνο το κορμί της να διαγράφεται κάτω από το σεντόνι, ο εγκέφαλός του θα ήταν ανίκανος να κλείσει ερμητικά τα ρολά προς τον έξω κόσμο. Σηκωνόταν προσεκτικά, για να μη διακινδυνεύσει να την ξυπνήσει, και με βήμα ελαφρύ και σβέλτο περνούσε σαν τον κλέφτη τον διάδρομο και τα δωμάτια του μεγάλου σπιτιού που φαινόταν εντελώς έρημο – αφού ο τότε καμαριέρης και η καμαριέρα είχαν μάθει να συντονίζονται απόλυτα με τις κινήσεις του κι έμπαιναν σε κάποιο δωμάτιο μόνο εφόσον εκείνος είχε βγει.

Το κοιμισμένο σπίτι έμπαινε ξανά σε κίνηση αμέσως μόλις ο καμαριέρης, δέκα λεπτά αφότου εκείνος είχε κλειστεί στο γραφείο του για να πιει ενάμισι φλιτζάνι καφέ –το πρώτο με ένα κοφτό κουταλάκι ζάχαρη, το δεύτερο σκέτο, εκμεταλλευόμενος ωστόσο τα υπολείμματα της ζάχαρης που είχαν μείνει στον πάτο– χτυπούσε δειλά δειλά την πόρτα:

«Μπορώ να τα πάρω, κύριε;»

«Ναι».

Τότε το σπίτι έμοιαζε να ανασαίνει ξανά έχοντας κρατήσει για ώρα την αναπνοή του. Τα έπιπλα άρχιζαν πάλι να τρίζουν, ακούγονταν βήματα να γλιστρούν ελαφρά πάνω στο κερωμένο παρκέ, κάπου μακριά ξαναζωντάνευε το καμπανάκι της πόρτας υπηρεσίας.

Εκείνος άρχιζε να ελέγχει τα έγγραφα στην τσάντα που είχε ετοιμάσει το προηγούμενο βράδυ και,

όταν ήταν παραπάνω από σίγουρος ότι βρίσκονταν όλα εκεί, τακτοποιημένα με τη σειρά που τα ήθελε, σηκωνόταν ρίχνοντας μια τελευταία ματιά στο τεράστιο μαύρο γραφείο από μαόνι («το κενοτάφιο» το έλεγε η Αντέλε), που είχε κληρονομήσει από τον πατέρα του. Πήγαινε στο χολ, όπου ο καμαριέρης τον περίμενε ήδη με το καπέλο και το κατάλληλο για την εποχή πανωφόρι, ολόμαλλο ή τσόχινο παλτό ή καμπαρντίνα, στο χέρι. Κολλητά στο πεζοδρόμιο, τον περίμενε το αυτοκίνητο της τράπεζας, με την πίσω πόρτα ανοιχτή και τον οδηγό δίπλα να στέκεται σούζα.

Εκείνο το πρωί, μόλις ο Τζοβάνι πήρε τον δίσκο από το γραφείο, άνοιξε, ως συνήθως, την τσάντα που είχε φέρει από την τράπεζα. Δεν την είχε αγγίξει το προηγούμενο βράδυ αφού δεν υπήρχαν έγγραφα για να δουλέψει – μόνο τρία γράμματα, το περιεχόμενο των οποίων θυμόταν απέξω και τα οποία φύλαγε στο μικρό θησαυροφυλάκιο του γραφείου του στην τράπεζα. Ευτυχώς υπήρχε κι εδώ ένα παρόμοιο. Σηκώθηκε, άνοιξε το θησαυροφυλάκιο, πήρε τα τρία γράμματα, τα έβαλε μέσα και αμέσως μετά το μετάνιωσε, τα έβγαλε πάλι έξω, γύρισε και κάθισε στο γραφείο, τα τοποθέτησε το ένα πλάι στο άλλο κι έμεινε να τα κοιτάζει με άδειο βλέμμα. Τρία γράμματα ανώνυμα. Και τα τρία είχαν τη διεύθυνσή του στην τράπεζα.

Το πρώτο το είχε λάβει σχεδόν τριάντα χρόνια πριν.

*Κάνε αυτό που πρέπει να κάνεις,
ξέρεις καλά τι.
Γιατί να πεθάνεις νέος;*

Μόλις το είδε, το έδωσε στον Τζερμοζίνο, τον τότε διευθυντή του, να το διαβάσει.

«Τι σημαίνει αυτό;»

«Έχει την υπογραφή του Φιλίπο Παλμιζάνο, κύριε διευθυντά».

«Μα τι λες! Αφού είναι ανώνυμο!»

«Είναι σαν να το έχει υπογράψει, πιστέψτε με».

«Και ποιος είναι αυτός ο Παλμιζάνο;»

Μια ερώτηση που θα επέτρεπε στον εαυτό του να κάνει μόνο κάποιος σαν τον Φέμπο Τζερμοζίνο, ο οποίος μόλις πριν από δύο μήνες είχε προαχθεί σε διευθυντή του υποκαταστήματος και είχε έρθει από τη Φλωρεντία στη Μοντελούζα.

«Είναι ο αρχηγός της τοπικής μαφίας, κύριε διευθυντά. Λένε πως έχει τρεις νεκρούς στη συνειδησή του».

Ο Τζερμοζίνο χλόμιασε απότομα κι έσπρωξε μακριά το γράμμα με τη μύτη του χαρτοκόπτη.

«Να το πας αμέσως στους Καραμπινιέρους!»

«Αστειεύεστε; Ο Παλμιζάνο θα βάλει να με σκοτώσουν την ίδια στιγμή».